

відповідальності в активному сенсі, тим краще дотримуються норм суспільної поведінки й тим рідше має місце відповідальність у ретроспективному сенсі.

Позитивна цивільна відповідальність в сучасному суспільстві є неодмінною складовою правової системи та гарантує захист інтересів громадян та підприємств. Правореалізаційний аспект цієї відповідальності визначається її роль у забезпеченні виконання та захисту прав та обов'язків у сфері цивільних відносин.

Література:

1. Schneid Thomas D. Legal Liabilities in Safety and Loss Prevention: A Practical Guide. Jones & Bartlett Learning. 2010. P. 45.
2. Henderson Jr. J., Twerski A. D. Products Liability: Problems and Process. Aspen Publishing. 2021. P. 26.
3. Metivier A. How To Learn And Memorize Legal Terminology. CreateSpace Independent Publishing Platform. 2016. P. 57.
4. Васильєва В. А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг : монографія. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка, 2006. 346 с.
5. Стефанчук Р. О. Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві. К. : Науковий Світ, 2001. С. 97.
6. Бервено С. Загальні засади цивільної відповідальності за порушення договірної зобов'язання. *Юридична Україна*. 2006. № 5. С. 50.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-26>

РІШЕННЯ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНО-МАЙНОВИХ СПОРІВ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОЗАСТОСОВОЇ ПРАКТИКИ

Хомініч Микола Сергійович

*помічник судді Ковпаківського районного суду м. Суми,
аспірант кафедри правосуддя та філософії юридичного факультету
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

Будь-яка цивільна справа, предметом якої є вирішення земельно-майнового спору, незалежно від конкретного змісту позовних вимог, як правило, закінчується ухваленням одного із судових рішень:

про задоволення позовних вимог або про відмову у їх задоволенні (виняток становлять лише випадки, коли при вирішенні справи суд встановлює процесуальні недоліки, які перешкоджають розгляду спору по суті та змушують суд постановляти ухвалу про закриття провадження у цивільній справі).

Разом з тим, чіткість, зрозумілість і конкретизованість судових рішень є прерогативою щодо якісної характеристики будь-якого судового акту, на що свого часу було наголошено у висновку № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. Зокрема, в п. 32 даного Висновку наголошено на тому, що «усі судові рішення повинні бути зрозумілими, викладеними чіткою і простою мовою – це необхідна передумова розуміння рішення сторонами та громадськістю. Для цього потрібно логічно структурувати рішення і викласти його в чіткому стилі, доступному для кожного». Щодо змісту, то судові рішення, на думку Консультативної ради європейських суддів, «повинні містити дослідження фактичних обставин та питань права, що лежать в основі спору» (п. 42 Висновку) [1].

Вищезазначені вимоги Консультативної ради європейських суддів щодо викладення змісту судових рішень є цілком обґрунтованими та логічними, зважаючи зокрема на те, що будь-який судовий акт в тій чи іншій мірі впливає на права та обов'язки сторін спору у певних правовідносинах, а також має законну силу і підлягає обов'язковому виконанню. В цій частині слід звернутись до висновків Конституційного Суду України, в яких сформульовані вимоги щодо якості судових рішень. Зокрема, в абзаці третьому підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018, зазначено, що основною властивістю судового рішення після набрання ним законної сили є обов'язковість, як «сутнісна ознака судового рішення як акта правосуддя» [2, с. 70]. В іншому своєму рішенні від 11 червня 2020 року № 7-р/2020 Конституційний Суд України наголосив на тому, що «...суспільні відносини у сфері правосуддя перебувають під конституційним захистом з тим, щоб не допустити дій, що суперечать меті правосуддя, та запобігти постановленню судового рішення, яке за своєю суттю не може бути актом правосуддя» (абзац четвертий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини рішення) [3, с. 9].

Всіх вищевказаних роз'яснень доцільно дотримуватись судам загальної юрисдикції у сфері земельно-майнових спорів, оскільки наявність правового механізму щодо ефективного захисту порушеного, невизнаного чи оспорюваного майнового права особи на землю, яка є базисним просторовим об'єктом існування суспільства, є важливою

складовою правової держави та громадянського суспільства. Як зауважують Роговенко О. В. та Стрельник В. В., земельна ділянка є нерухомим об'єктом, корисні властивості якого не обмежуються лише родючістю ґрунтів, а стосуються також і корисних копалин, рекреаційних особливостей, які залежать від географічного розташування [4, с. 117]. З огляду на це, реакцією судової гілки влади на порушення майнових прав суб'єкта земельних правовідносин має бути правове, обґрунтоване, якісне та зрозуміле судове рішення.

Так, стаття 265 ЦПК України містить вимоги щодо структури будь-якого рішення суду, яке має складатись із вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин. Вищевказана структура є універсальною, оскільки повинна застосовуватись до всіх без винятку рішень суду, незалежно від виду спору, який розглядається судом та змісту позовних вимог конкретної цивільної справи. В той же час, процесуальні вимоги до суті вищевказаних змістовних складових рішення суду, закріплені у ст. 264 ЦПК України, якою передбачено перелік конкретних питань, що має вирішити суд під час ухвалення свого рішення [5].

Разом з тим, земельно-майнові спори є окремим особливим видом судових спорів. Пов'язано це у першу чергу з тим, що кожна категорія справ у сфері земельно-майнових відносин, має свою обособлену систему доказів, яка не лише впливає на весь доказовий процес, але і визначає правильність юридичної кваліфікації правовідносин у земельно-майнових спорах, що є необхідним для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення. Одна, незважаючи на це, при вирішенні даного виду спорів правозастосовчою практикою були напрацьовані лише незначні рекомендації, які стосуються змісту судових рішень, що ухвалюються у даних справах.

Зокрема, у п. 20 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» № 7 від 16.04.2004 р. вказано, що суд, «вирішуючи спір про порядок користування присадибною ділянкою та розпорядження нею, може одночасно визначити за тими ж правилами і порядок тимчасового користування суміжною ділянкою, зазначивши в рішенні, що він встановлюється на період до припинення права користування нею». Також, в абзаці другому пункту 22 вказаної постанови Пленуму зазначено, що «у резолютивній частині рішення (у справі про встановлення порядку користування земельною ділянкою – *прим. авт.*) суд залежно від її обставин повинен вказати розміри й межі тих ділянок, які має використовувати кожна зі сторін, і тих, які виділено для спільного користування, а також зазначити, як сторони мають проходити до будинку, будівель, споруд та на вулицю» [6].

Тобто, існуючі висновки Пленуму Верховного Суду України (які і до цього часу використовують суди загальної юрисдикції для обґрунтування своїх рішень) сконцентровані у першу чергу на роз'ясненні особливостей правильного застосування певної норми права до вирішення існуючого земельно-майнового спору і не містять тлумачень щодо вірного формулювання змісту мотивувальної чи резолютивної частин рішення суду в даній категорії справ. З огляду на вищевикладене, вбачається необхідним формулювання єдиного підходу до змісту рішення суду, яке ухвалюється за результатами вирішення земельно-майнового спору. Зокрема, у мотивувальній частині такого судового рішення, на нашу думку, в обов'язковому порядку має вказуватись:

1) площа земельної ділянки, яка є об'єктом спору, її місце розташування та цільове призначення;

2) кадастровий номер земельної ділянки, щодо якої існують певні майнові права у сторони (сторін) цивільної справи;

3) конкретні майнові права на земельні ділянку якими володіють сторони та з приводу захисту яких виник земельно-майновий спір;

4) правові підстави виникнення в учасника земельно-майнового спору майнових прав на конкретну земельну ділянку, з приводу порушення, невизнання чи оспорювання яких і виник спір, а також посилання на докази (письмові чи електронні документи), які підтверджують існування таких прав.

Резолютивна ж частина судового рішення, яким вирішено земельно-майновий спір, має містити конкретний спосіб захисту майнового права позивача на земельну ділянку з обґрунтуванням доцільності його застосування та ефективності як механізму відновлення порушеного права у конкретних правовідносинах.

Література:

1. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf (дата звернення: 11.12.2023).

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 294, статті 326 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018. *Вісник Конституційного Суду України*. 2019. № 1. С. 66–79.

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 375 Кримінального кодексу України від 11 червня 2020 року № 7-р/2020. *Вісник Конституційного Суду України*. 2020. № 4. С. 7–14.

4. Роговенко О. В., Стрельник В. В. Характеристика земель сільськогосподарського призначення як спеціального об'єкта правового захисту в цивільному судочинстві. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 03. С. 115–121. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284583/278717> (дата звернення: 11.12.2023).

5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 11.12.2023).

6. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ : постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04#Text> (дата звернення: 14.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-27>

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО УСИНОВЛЕННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Чернік Світлана Дмитрівна

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

м. Кропивницький, Україна

Захист прав дитини є основним завданням державної політики України. Держава бере на себе зобов'язання щодо забезпечення прав громадян, зокрема щодо реалізації права на усиновлення. Усиновлення є важливим на відповідальним кроком у житті людини, який спричиняє виникнення відносин між усиновлювачем та усиновленою дитиною. Важливою його складовою є право на інформацію про усиновлення.

У міжнародному приватному праві питання надання інформації про усиновлення регулюється Конвенцією ООН про права дитини 1989 р., Гаазькою конвенцією про юрисдикцію, право, що застосовується, та визнання рішень про усиновлення 1965 р., Конвенцією про захист дітей